

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/kongresy-pamieci-narodowej/podkarpacki-kongres-pamieci-na/191832,Wielka-historia-w-kontekscie-malych-ojczyzn-prezentacja-raportu-Edukacja-dla-pam.html>
27.02.2026, 15:54

Wielka historia w kontekście małych ojczyzn – prezentacja raportu „Edukacja dla pamięci” na Podkarpackim Kongresie Pamięci Narodowej – Jasionka k. Rzeszowa, 4 października 2023 r.

Podczas rozpoczętego dzisiaj Podkarpackiego Kongresu Pamięci Narodowej dr. hab. Krzysztof Malicki, profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego, zaprezentował raport zawierający wyniki zleconych przez IPN badań na temat wiedzy historycznej Polaków i ich postaw wobec przeszłości – tym razem w odniesieniu do województwa podkarpackiego. Bezpośrednio po prezentacji raportu odbyła się debata panelowa „Świadomość historyczna mieszkańców województwa podkarpackiego. Rola organizacji społecznych”.

04.10.2023

Podkarpacki
Kongres Pamięci
Narodowej

Historia mówi przez pokolenia
4–5 października 2023

NStrona box

Zespół naukowców pod kierunkiem prof. Malickiego zadał 387 mieszkańcom Podkarpacia (osobom powyżej 20 roku życia, uczniom szkół średnich oraz nauczycielom historii) pytania o postaci, wydarzenia i miejsca związane z historią miejsc ich zamieszkania, wywołujące w nich dumę, postrzegane przez nich jako ważne. Celem tych pytań była nie tylko chęć stworzenia kanonu pamięci regionalnej, lecz także określenia, w jakich sferach aktywności wskazywane postaci czy wydarzenia będą się sytuować. Pośrednim celem pytań było także sprawdzenie poprawnej wiedzy

o „małej przeszłości” regionalnej. Oto najważniejsze wnioski:

- W odpowiedziach o postaci związane z Podkarpaciem respondenci wskazywali głównie Ignacego Łukasiewicza, pioniera przemysłu naftowego, założyciela pierwszej na świecie kopalni ropy naftowej w Bóbrce oraz gen. Władysława Sikorskiego, który urodził się w Tuszowie Narodowym, wsi położonej w województwie podkarpackim.
- Za najważniejsze wydarzenia historyczne regionu respondenci najczęściej uznawali zaś powstanie lampy naftowej (1853) i pomoc Żydom podczas II wojny światowej (zwłaszcza w kontekście męczeństwa bł. rodziny Józefa i Wiktorii Ulmów w marcu 1944 r.).
- Ale aż 41% respondentów zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”, co pokazuje, jak wielkie jest pole do działania w zakresie edukacji historycznej.

Młodzież podkarpacka nie różni się od rówieśników w Polsce co do oceny roli internetu, filmów i telewizji oraz tematów rozmów o przeszłości w małych gronach (np. rodzinnym, rówieśniczym). Istotne różnice statystyczne zauważamy w ocenie drukowanych źródeł wiedzy. Te ostatnie uczniowie z Podkarpacia częściej oceniali jako atrakcyjne i wiarygodne. Co ciekawe, oceny szkolnych lekcji przekazujących wiedzę o historii są surowe. Są one częściej postrzegane jako mniej atrakcyjne, mniej wiarygodne i mniej ważne jako źródło wiedzy.

Podsumowując wyniki badań, koordynujący je prof. Malicki podkreślił, że zaprezentowane wyniki należy potraktować jako pilotaż badań nad problemami, które z pewnością zasługują w przyszłości na kolejne i bardziej pogłębione regionalnie projekty badawcze. Jak zaznaczył – wydawałoby się, że współczesne młode pokolenie, „wpatrzone w smartfony”, wypadnie w badaniach znacznie gorzej, niż wykazały to wyniki badań”.

Analiza pamięci regionalnej jest potrzebna i konieczna nie tylko dla celów czysto poznawczych, lecz także dla kreowania polityki edukacyjnej i tworzenia programów nauczania. W przypadku Podkarpacia jest ona jednak szczególnie trudna, gdyż region w jego obecnym kształcie (województwo powstało w 1999 r.) nie mógł w swych dziejach wykształcić politycznej, gospodarczej i kulturalnej odrębności.

Analiza wyników badań umożliwia jednak odtworzenie występujących w regionie form pamięci i pokazanie tego, co jest w nich specyficznie lokalne, a także tego, co stanowi odzwierciedlenie narodowej historii Polski. A problem jest tym bardziej interesujący, że w świetle wyników badania „Edukacja dla Pamięci” na Podkarpaciu (oraz w woj. świętokrzyskim) zanotowano najwyższe wskaźniki deklaracji o nieprzerwanym zamieszkiwaniu rodzin respondentów w regionie jeszcze od czasów przedwojennych.

Zaprezentowany w raporcie „Edukacja dla pamięci” dotyczącym województwa podkarpackiego materiał empiryczny wskazuje, że historia ziem należących do dzisiejszego regionu podkarpackiego jest zasadniczo postrzegana jako odzwierciedlenie wielkiej historii narodowej Polski. Wymieniane przez respondentów postaci i wydarzenia mają swój regionalny pierwiastek, lecz racją ich wskazywania jest przede wszystkim obecność w procesach historycznych istotnych z punktu widzenia historii Polski.

Zjawisko to jest znamienne, ponieważ już w okresie zaborów na ziemiach obecnego Podkarpacia znalazło się wiele istniejących po dziś upamiętnień (są to np. pomniki wieszczów, obeliski grunwaldzkie), podkreślających nie odrębność regionu, lecz poczucie łączności z zagrabioną przez zaborców Ojczyznę i wspólnotą narodową wszystkich Polaków.

Bezpośrednio po prezentacji raportu „Edukacja dla pamięci” odbyła się debata panelowa „Świadomość historyczna mieszkańców województwa podkarpackiego. Rola organizacji społecznych”. Prowadzący debatę prof. dr hab. Jan Draus (Kolegium IPN/UR) na bazie zaprezentowanego przez prof. Malickiego raportu dyskutował z Maciejem Małozięciem (zastępca burmistrza m. Dębicy/ŚZŻAK), Tomaszem Rogiem (MBP w Cieszanowie/Towarzystwo Miłośników Ziemi Lubaczowskiej), dr hab. Tadeuszem Zychem (UR/Tarnobrzeskie Towarzystwo Historyczne) o stanie świadomości historycznej mieszkańców województwa podkarpackiego.

Paneliści dzielili się własnymi doświadczeniami w zakresie kształtowania świadomości historycznej, w tym historii regionalnej, omawiano rodzaje i formy społecznej aktywności na Podkarpaciu, które wyrosły na fundamencie pamięci historycznej i mają wpływ na świadomość historyczną. Zastanawiano się także nad tym, czy uzasadniona jest teza o specyfice Podkarpacia oraz jakie projekty i działania należałoby rozpocząć na Podkarpaciu, aby dowartościować świadomość historyczną.

Na zakończenie pierwszego dnia Podkarpackiego Kongresu Pamięci Narodowej dnia odbędzie się uroczysta gala wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności oraz Medali „Reipublicae Memoriae Meritum”.

Podkarpacki Kongres Pamięci Narodowej to dwudniowe wydarzenie, które podsumowuje ponad dwudziestoletni dorobek Instytutu Pamięci Narodowej, a także prezentuje historyczną ofertę edukacyjną w zupełnie nowej formule – w myśl hasła „Historia mówi przez pokolenia”. Pomysł prezentacji naszego dziedzictwa narodowego szerokiemu gronu odbiorców to odpowiedź na wyniki zrealizowanych w 2022 r. na zlecenie IPN badań społecznych dotyczących wiedzy historycznej Polaków i ich postaw wobec przeszłości. Badania opracowane przez zespół naukowców pod kierunkiem dr. hab. Krzysztofa Malickiego, profesora Uniwersytetu Rzeszowskiego zostały przedstawione podczas konferencji otwierającej kwietniowy Kongres Pamięci Narodowej. [Wyniki raportu „Edukacja dla pamięci”](#), w języku [polskim](#) i [angielskim](#), można pobrać ze strony internetowej IPN.

►Te i wiele innych wydarzeń, edukacyjnych oraz [naukowych](#), [strefa nowych technologii](#), filmy historyczne, strefa upamiętniania i strefa poszukiwań, strefa archiwum IPN prezentująca projekt [Archiwum Pełne Pamięci](#), wystawy multimedialne, [gale i koncert](#), turniej gier historycznych, strefa dla najmłodszych ► w czasie [Podkarpackiego Kongresu Pamięci Narodowej](#) w G2A Arena w Jasionce koło Rzeszowa 4 i 5 października 2023 r.► Szczegółowy plan wydarzenia: <https://kongrespamiecinarodowej.pl/>

►Przyjdź na [Podkarpacki Kongres Pamięci Narodowej](#) i [zarejestruj się](#) już dziś.

►[Obejrzyj spot promujący Kongres Pamięci Narodowej](#)

Podkarpacki Kongres Pamięci Narodowej

► <https://kongrespamiecinarodowej.pl/>

► Wstęp wolny po wcześniejszej [rejestracji](#). Zapraszamy!

Organizator

Kontakt dla mediów:

Oddział IPN w Rzeszowie

Katarzyna Gajda-Bator

kom. 602 712 537, tel. (17) 860 60 12

katarzyna.gajda-bator@ipn.gov.pl

Rzecznik Prasowy IPN - Dyrektor Biura:

dr Rafał Leśkiewicz

tel. 602 322 362

rzecznik@ipn.gov.pl

Pliki do pobrania

[Edukacja dla pamięci PL \(pdf, 4.62 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Centrala